

Урок № 23

26 .11.2024

Тема уроку. Словосполучення з прийменниками в(у), при, за, із - за, по

1. Повторюємо вивчене.

- Пригадайте основні випадки вживання прийменників в, на з географічними назвами й просторовими.
- назвіть основні випадки вживання прийменника по у словосполученнях.

2. Вивчаємо новий матеріал.

Варто пам'ятати про таку особливість української мови, як позиційні чергування прийменників у, в, з, із, зі (зо), пов'язані з милозвучністю. У цих чергуваннях голосний звук у та звукосполучення із, зі (зо) вживаються для уникнення збігу важких для вимови приголосних, а приголосні в, з – для уникнення збігу голосних. При цьому пріоритетним є усунення збігу голосних.

Прийменник у вживається:

1. Між приголосними: узяв у хлопця, пішов у кіно.
2. Перед приголосними на початку речення: У кімнаті тихо.
3. Після паузи (розділового знака) перед приголосним: Дитина – у плач.
4. Між голосним і приголосним та завжди перед в, ф, льв, св, тв, хв тощо: виглянув у вікно; у хвилини тривоги; зайшла у своїй справі.

Прийменник в уживається:

1. Між голосними: прийшла в оточенні; бачила в озері.

2. Перед голосним на початку речення: В іншій ситуації. В озері купатися краще.
3. Після голосного перед приголосним (крім в, ф, льв, св, хв та ін.): зайшли в ліс; але: побачила у вікно.

Уживання прийменників з, із, зі (зо)

1. **З** уживається перед словом, що починається на голосний: вийшов з автомобіля; узгодив з управлінням; вирішили з орендою приміщення.
2. **З** уживається перед приголосним (крім с, ш): одна з них мала вже приїхати; наш керівник – з Херсона; але: вийшов зі школи.
3. **Із** уживається між приголосними (переважно з, с, ц, ч, ш, щ): із сиром пироги; взяв із шафи; разом із часописом; приїхав із Сімферополя.
4. **Зі** вживається перед сполученням приголосних, серед яких є з, с, ц, ч, ш, щ: зустрівся зі старостами груп; виїхав зі Сходу; пізно прийшов зі школи.
5. **Зо** (фонетичний варіант зі) вживається з числівниками два, три та займенником мною: зустрівся зо (зі) мною; разів зо два.

3. Закріплюємо вивчене.

Тренувальні вправи

Вправа 1

Поставте пропущені У, В.

... дужках наведено ставки з урахуванням капіталізації; знайшов ... полі; взяли ... аптеці; зустріли ... Львові; бачила ... метро; ... мене їх немає; бачили ... очах; Я знаю: ... таких справах не завжди все й зрозумієш; кинула ... яр; зайшла ... воду; зайшли ... урочище; заніс ... дім; розмовляли ... кімнаті; прийшов ... гості; ... Угорщину

поїхали; одягнувся ... святковий одяг; була ... садку; завжди ...
твоєму столі; потонули ... хвилях; побачити ... Вінниці.

Вправа 2

Поставте пропущені З, ІЗ, ЗІ (ЗО).

Пролетіло десятків ... три качок; знаю ... власного досвіду; ніч ...
суботи на неділю; кожна ... фірм; ходімо ... мною; надійшли
позитивні оцінки роботи ... Львова, Тернополя; передав листа ...
щирим вітанням; перші ... прибулих; дійшли згоди ... арбітром; ...
мною нічого не станеться; вийшов ... жовто-блакитним прапором;
... першого дня; почав ... узагальнень; звітувати ... сьомого червня;
засидівся ... своїми колегами; учора виїхав ... Сочі; ... діда-прадіда
так повелося.

Вправа 3

Виберіть потрібні прийменники, подані в дужках.

Нацбанк України ввів (в, у) обіг пам'ятні монети номіналом 2 і 5
гривень. Монета номіналом 2 гривні виготовлена (з, із, зі) золота
999,9 проби. Інша, номіналом 5 гривень, виготовлена (з, із, зі)
срібла 925 проби. Загалом (у, в) 2009 році Нацбанк випустив
пам'ятні монети 23 найменувань і 28 видів. (У, В) вільному обігу їх,
звісно, не знайти. (З, Із, Зі) грошима люди пов'язують свої бажання
і сподівання, а ще (у, в) цьому емоційному плетиві завжди присутня
й віра (у, в) здійснення тих прагнень. Зважте, (у, в) цій пошуковій
справі існують і певні застереження. Про це мовиться (у, в)
переказах про скарби запорожців.

Вправа 4(письмово)

У поданих реченнях замініть сполуку іменника з прийменником
ПРИ. Вставте пропущені літери.

1. При вступі на р...боту гр...м...дяни подають письмову заяву, де викладають проха...я про зарахува...я на певну посаду до певного структурного підрозділу (організації).
2. При вашій допомозі ми встигнемо виконати замовлення.
3. Майор міліції загинув при в...конанні службових обов'язків.
4. При виході з вагона перевірте, чи не забули багаж.
5. При житті письменника цькували.
6. При груповому прийнятті рішення на першому етапі кожна ОПР будує матриці попарних порівнянь кр...теріїв та альт...рнатив.
7. При прийнятті остаточного рішення добре все зважте.

4. Підбиваємо підсумки уроку.

- сьогодні на уроці я навчився (навчилася)...
- легким виявилось...
- треба ще попрацювати над...

5. Домашнє завдання. Ст.71 - 73 (ознайомитися), письмово в зошиті виконати тести.

Тести

У якому з наведених словосполучень вживання У та В порушують милозвучність української мови?

1. А) купалися в озері; б) зайшов у фотоательє; в) зайшла у вагон; г) працюю у театрі.
2. А) тоді у вас; б) поверталися додому в темряві; в) бачила в фільмі; г) оберталася в міжзор'яному просторі.
3. А) пішла в кінотеатр; б) приїхала в Острог; в) поверталися додому у темряві; г) пірнаю глибоко у воду.

4. А) буває різне в житті; б) зайти у кабіну; в) спитаю в мами; г) у кожного свій шлях.

5. А) усе вирішилося у день нашого приїзду; б) ходила в аптеку; в) бачила у фільмі; г) усякий прагне кращого в житті.

6. А) ні в кут, ні в двері; б) потрапити в лабети; в) загнати в лабіринт; г) їдемо в Варшаву.

7. А) опинитися у такій ситуації; б) хто шукає небезпеки, у ній і загине; в) тримати в напрузі; г) забитися в темний кут.

8. А) боялася увести дочку свою в неславу; б) використовується у науковому стилі; в) прийняти в обійми; г) пустити в непам'ять.

9. А) одурити в живі очі; б) приймати в штики; в) у Оксани сьогодні день народження; г) глянути у вічі.

10. А) дими йдуть у небо; б) першою думкою в Остапа було...; в) пішли у погріб; г) у двері хтось постукав.

11. А) жовтіють у вікнах; б) в яру залунав спів; в) підійшов до озера, у яке падали жолуді; г) освіту здобувала в інституті.

12. А) за вікном в абрикосовому саду; б) взяли участь в підготовці зустрічі; в) впадати у вічі; г) смачно пахне в них у хаті.

13. Позначте рядок, у якому всі прийменники вжито правильно.

А. Повідомити по радіо, завдання мені не під силу, перекласти на українську мову.

Б. За світовими стандартами, згідно зі звичаєм, ходити по воду.

В. Товариш по школі, працювати за програмою, художник по костюмам.

Г. Залучати до роботи, берегти про чорний день, іти за грибами.

14. Позначте рядок, у якому всі прийменники вжито правильно.

А. Фахівець у галузі, занести до протоколу, відповідно з наказом.

Б. Прийнятий у ремонт, вступити в інститут, на захист меншого.

В. У знак поваги, піти за водою, недивлячись на обставини.

Г. За два кілометри на схід, згідно з правилом, через хворобу.

15. Позначте рядок, у якому всі прийменники вжито правильно.

А. У його присутності, за умови збереження, пізнати по очах.

Б. Чемпіон по боксу, підручник з фізики, по списку.

В. Інженер по фаху, з власного досвіду, при зачинених дверях.

Г. Зошит по математиці, при посередництві колег, на знак згоди.

16. Позначте рядок, у якому не всі прийменники вжито правильно.

А. У зв'язку з хворобою, розписка про одержання, іти по суниці.

Б. Про всяк випадок, після підписання договору, у службових справах.

В. По столовій ложці в день, працювати за сумісництвом, згідно з моїми відомостями.

Г. За дорученням старости, дібрати слова по аналогії, комісія в справах молоді.

17. Позначте рядок, у якому неправильно вжито прийменник.

А. Добрий від природи, залучити до роботи, узяти до уваги, прилучитися до заходів.

Б. Згідно з наказом, підручник з мови, концерт на замовлення, зустрілися по обіді.

В. Прийти у справі, приїхати до Києва, по завершенні роботи, заступник з навчальної роботи.

Г. За покликом серця, покласти до кишені, відповідно з розпорядженням, родич за материнською лінією.